

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 17 maj 1929 kl. 11 f. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om provisorisk tilläggslön åt kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat m. m.

Genom en den 15 februari 1929 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 178, vilken överlämnats till första lagutskottet och sedermera enligt överenskommelse mellan detta utskott och bankoutskottet hänskjutits till behandling i sammansatt banko- och första lagutskott, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Lag om provisorisk tilläggslön åt kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat m. m.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Till kyrkoherdar och komministrar, för vilka lönereglering enligt lagen den 9 december 1910 (nr 141 s. 27) om reglering av prästerskapets avlöning trätt i tillämpning, skall utgå provisorisk tilläggslön med ett belopp av 2,100 kronor för år räknat.

2 §.

1 mom. Till extraordinarie präster, vilkas avlöningsförmåner bestridas på sätt i 14 § 3 mom. lagen om reglering av prästerskapets avlöning sägs (s. k. ständiga adjunkter), ävensom till kontraktsprostar, vilka uppbara arvode, bestämt enligt de i 17 § samma lag stadgade grunder, skall utgå provisoriskt tilläggsarvode.

2 mom. Tilläggsarvodet till ständig adjunkt utgår enligt de närmare föreskrifter, Konungen därom meddelar.

För kontraktsprost utgår tilläggsarvodet med ett belopp, motsvarande 80 procent av det av Konungen jämlikt 17 § lagen om reglering av prästerskapets avlöning fastställda arvodet, dock högst 250 kronor för år.

För redan utnämnd kontraktsprost må dock Konungen för hans tjänstetid fastställa tilläggsarvodet till det högre belopp, som erfordras för att hans sammanlagda avlöning å befattningen ej må understiga vad han nu uppbär.

3 §.

1 mom. Provisorisk tilläggslönen åt kyrkoherdar och komministrar samt provisoriskt tilläggsarvode åt ständiga adjunkter skall, för varje pastorat, så vitt angår dess prästerskap, bestridas medelst församlingsavgifter och, i den mån sådant erfordras, medelst övriga till prästerskapet anslagna avlöningstillgångar på sätt och i den ordning, 11 § 1 mom. samt 19 och 20 §§ lagen om reglering av prästerskapets avlöning stadga. Här för bestridande av, jämte avlöning, provisorisk tilläggslönen och provisoriskt tilläggsarvode åt nu nämnda präster såsom församlingsavgifter inom pastoratet utdebiterats sammanlagt större belopp än som motsvarar sex öre för varje helt eller påbörjat tiotal kronor av pastoratets hela inkomstbelopp, beräknat som i 19 § 1 mom. nämnda lag sägs, skall ersättning av kyrkofondens medel beredas pastoratet för det överskjutande beloppet i den ordning, 21 § samma lag stadgar.

Tilläggslönen och tilläggsarvode, varom här förmåles, skola av kyrkorådet kvartalsvis utbetalas samtidigt med den befattningshavaren jämlikt lagen om reglering av prästerskapets avlöning tillkommande avlöningen.

2 mom. Provisoriskt tilläggsarvode åt kontraktsprostar gäldas från kyrkofonden.

Stadgandet i 18 § lagen om reglering av prästerskapets avlöning skall äga motsvarande tillämpning å det till kontraktsprost utgående tilläggsarvodet.

4 §.

De närmare föreskrifter, som erfordras för tillämpning av denna lag, meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 1930, från och med vilken dag lagen den 19 november 1920 (nr 842) angående tillfällig löneförbättring åt kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster skall upphöra att gälla.

Lag om ändrad lydelse av 2 § i lagen den 21 november 1925 (nr 455) angående särskilda lönetillägg (ödebygdstillägg) vid vissa prästerliga befattningar inom Härnösands och Luleå stift.

Häri genom förordnas att 2 § i lagen den 21 november 1925 angående särskilda lönetillägg (ödebygdstillägg) vid vissa prästerliga befattningar inom Härnösands och Luleå stift skall erhålla följande lydelse:

2 §.

Ödebygdstillägg må fastställas till ett belopp av högst 1,400 kronor årligen att utgå under den period, för vilken lönereglering, fastställd enligt lagen om reglering av prästerskapets avlöning den 9 december 1910, äger giltighet. Inträda, efter det dylikt tillägg blivit för viss befattning fastställt, sådana ändrade förhållanden, att befattningen kan anses hava helt eller delvis förlorat den karaktär, som i 1 § avses, skall, efter Konungens bestämmande, ödebygdstillägget vid tjänst innehavarens avgång upphöra eller, efter ty prövas skäligt, nedsättas.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 1930.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för Kungl. Maj:ts förslag, får utskottet i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till det vid propositionen fogade protokollsutdraget.

Förslaget till lag om provisorisk tilläggs-lön innebär dels ett utbyte av den nuvarande tillfälliga löneförbättringen för kyrkoherdar och komministrar m. fl. mot en mera stadigvarande avlöningsform dels ock i samband därmed en faktisk löneförhöjning för dem av provisorisk karaktär.

Tillfällig löneförbättring, som av statsmakterna beviljats såväl präster som andra befattningshavare, avser att tillgodose befattningshavarnas behov av löneförhöjning till mötande av den normalt fortgående prisstegring, som ägt rum under tiden efter det år, vars prisförhållanden varit normerande för avlöningen. Vad prästerna angår är deras rätt till tillfällig löneförbättring ordnad genom lag den 19 november 1920 jämte de därpå grundade, tid efter annan utfärdade kungörelserna angående lagens tillämpning. Vid bestämmandet av beloppet av den tillfälliga löneförbättring, som tillerkändes prästerna, utgick man från den förutsättningen, bland andra, att de löner, som tillföle prästerna enligt 1910 års lagstiftning, hänförde sig till samma prisnivå, som varit avgörande för de löneregleringar för statens befattnings-

Förslaget till lag om provisorisk tilläggs-lön.

Förslaget i allmänhet.

havare, vilka genomförts under början av 1900-talet. Ökningen beräknades något lägre för prästerna än för statstjänstemännen. I anslutning till vad som skett beträffande det stora flertalet grupper av statens befattningshavare, för vilka de definitiva lönerna hänföra sig till ett tänkt prisläge, nämligen det som att döma av stegringarna i levnadskostnaderna under åren närmast före världskrigets utbrott skulle under normala förhållanden varit rådande i början av 1920-talet, föreslås nu, att den tillfälliga löneförbättringen för prästerna skall ersättas med en stadigvarande förhöjning av avlöningen. Samtidigt skall dyrtidstillägget i överensstämmelse med vad som ägt rum för statens befattningshavare reduceras.

Beträffande den faktiska löneförhöjningens belopp lämnar utskottet i vissa hänseenden en närmare redogörelse här nedan.

Förslaget avser dels kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat, d. v. s. sådana pastorat, för vilka lönereglering enligt lagen den 9 december 1910 om reglering av prästerskapets avlöning gäller, dels s. k. ständiga adjunkter eller extraordinarie präster, som Kungl. Maj:t enligt 14 § 3 mom. i prästlöneregleringslagen vid fastställande av lönereglering funnit erforderliga för ombesörjande av arbetet inom pastoraten och vilkas löneförmåner enligt samma lagrum skola gäldas i enahanda ordning, som om lön till kyrkoherde och komminister är stadgat, dels ock kontraktsprostar. För beredande — genom kyrkofonden — av löneförbättring åt andra extraordinarie prästmän än ständiga adjunkter erfordras icke riksdagens medverkan.

Enligt 1910 års lag äga kyrkoherdar och komministrar i lön årligen uppbära ett belopp, som i regel utgör för kyrkoherdar lägst 4,000 kronor och högst 8,000 kronor samt för komministrar lägst 2,500 kronor och högst 5,000 kronor. Till denna lön kommer den förut omförmälda tillfälliga löneförbättringen, vars storlek växlar efter den reglerade lörens belopp. Å lön och tillfällig löneförbättring utgår vidare dyrtidstillägg, för närvarande beräknat efter 32 procent. Av de löneförmåner, som härutöver tillkomma kyrkoherdar och komministrar, må nu allenast nämnas förmånen av fri bostad samt det ålderstillägg om högst 500 kronor, som de lägst avlönade prästmännen åtnjuta.

Till bestridande av de enligt löneregleringslagen utgående kontanta lönerna skola enligt 19 § i lagen, sådan denna paragraf lyder enligt lagar den 17 december 1926 och den 28 september 1928, i den mån sådant erfordras, i nedan nämnd ordning användas: 1) församlingsavgifter till belopp ej överstigande 3 öre för varje helt eller påbörjat tiotal kronor av hela det inkomstbelopp, för vilket allmän kommunalskatt skall inom pastoratet utgöras, 2) arrenden av ecklesiastika löneboställen med vissa angivna undantag, 3) avgälder av lägenheter, avsöndrade eller upplåtna från boställen, som nyss sagts, ränta å medel, som vid försäljning eller avstående för allmänt behov erhållits för sådant boställe eller del därav, ävensom övriga till av-

Kyrkoherdars och komministrars löneförmåner.

löning av prästerskapet i pastoratet avsedda medel, med undantag av sådana, vilka skola tillgodokomma viss tjänstinnehavare utöver lönen eller ingå till kyrkofonden, 4) skogsförsäljningsmedel, utgående med ett efter vissa grunder fastställt belopp, samt 5) ytterligare församlingsavgifter till erforderligt belopp. I 21 § är föreskrivet, att om för omförmälda ändamål såsom församlingsavgifter utdebiterats sammanlagt större belopp än som motsvarar 6 öre för varje helt eller påbörjat tiotal kronor av pastoratets hela inkomstbelopp, skall ersättning av kyrkofondens medel beredas pastoratet för det överskjutande beloppet utom beträffande lönebelopp, som församling särskilt förbundit sig att utgöra. På grund av bestämmelser i vederbörande författningar gäldas tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg på enahanda sätt i samma ordning som det i den reglerade lönen ingående kontanta beloppet. Ålderstillägg gäldas av kyrkofonden. Hyresersättning betalas av pastoratet, utan rätt till bidrag från kyrkofonden.

Den provisoriska tilläggslönen, som nu föreslås skola ersätta den tillfälliga löneförbättringen och samtidigt bereda prästmännen en viss löneförhöjning, utgör ett belopp, lika för såväl kyrkoherdar som komministrar, nämligen 2,100 kronor för år. Den faktiska löneförhöjning, som förslaget innebär, är högst för de minst avlönade, omkring 1,000 kronor för år. Vid bedömandet av löneökningen är att märka, att medan dyrtidstillägget för närvarande utgår efter 32 procent, skall dyrtidstillägget, om förslaget genomföres, utgå efter reducerade grunder med en procentsats, som nu beräknats till 14 procent. Innebörden av förändringarna åskådliggöres av följande i propositionen meddelade tabell:

Reglerad lön	Reglerad lön + tillfällig löneförbättring + 32 % dyrtidstillägg med föreskrivet maximum	Reglerad lön + provisorisk tilläggslönen 2,100kr. + 14 % dyrtidstillägg med stadgat maximum	Skillnad i lönebelopp
2,500	4,158	5,244	1,086
3,000	4,818	5,814	996
3,500	5,478	6,384	906
4,000	6,204	6,954	750
4,500	6,864	7,524	660
5,000	7,524	8,094	570
5,500	8,250	8,664	414
6,000	8,910	9,234	324
6,500	9,570	9,804	234
7,000	10,296	10,374	78
7,500	10,796	10,944	148
8,000	11,296	11,444	148

Tilläggslönen skall bestridas på samma sätt som de kontanta lönerna enligt 1910 års lag.

Ständiga
adjunkters
löneför-
måner.

De s. k. ständiga adjunkterna åtnjuta av domkapitlet fastställd ersättning för bostad och vivre ävensom årligt adjunksarvode med belopp, som bestämmas av Kungl. Maj:t i löneregleringsresolutionen. Adjunksarvodena variera från 1,500 kronor till 2,500 kronor, vartill kunna komma två ålders-tillägg å 300 kronor samt tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg. Dessa löneförmåner, som inklusive ersättning för bostad och vivre i runt tal kunna beräknas uppgå till sammanlagt minst 4,700 kronor och högst 7,200 kronor, bestridas såsom redan antytts på samma sätt som kyrkoherdars och kommi-nistrars löner.

Enligt förslaget skall till de ständiga adjunkterna utgå ett provisoriskt tilläggsarvode enligt de närmare föreskrifter, som Kungl. Maj:t meddelar. Samtidigt skall den tillfälliga löneförbättringen upphöra och dyrtidstillägget utgå efter reducerade grunder. Föredragande departementschefen har ansett sig ej nu behöva redogöra för de belopp, vartill tilläggsarvodena böra efter hans mening bestämmas, då det är överlämnat åt Kungl. Maj:t att, med iakttagande av det i lagen om reglering av prästerskapets avlöning i sådant avseende angivna minimibeloppet, bestämma storleken av de till tjänstgörande extraordinarie präster utgående arvodena och det således bör falla inom Kungl. Maj:ts befogenhet att till beloppet fastställa även de tilläggsarvoden, som eventuellt böra utgå till sådana präster. Den ökning i arvodena, som departementschefen tänkt sig, har han beräknat till sammanlagt omkring 20,000 kronor att bestridas på samma sätt som arvodena.

Kontrakts-
prostars
löneför-
måner.

Kontraktsprostar åtnjuta särskilt prostarvode, som till sitt belopp fastställes av Kungl. Maj:t och utgör lägst 180 kronor och högst 870 kronor. Härtill kommer tillfällig löneförbättring samt dyrtidstillägg. Dessa löneförmåner utgå ur kyrkofonden.

Förslaget innebär i denna del, att kontraktsprostarna skola erhålla provisoriskt tilläggsarvode, utgående med 80 procent av arvodet, dock högst med 250 kronor, varemot den tillfälliga löneförbättringen, motsvarande 25 procent av arvodet, skall bortfalla och dyrtidstillägget reduceras. Tilläggsarvodet skall gäldas av kyrkofonden.

Förslaget till
lag om änd-
ring i öde-
bygdstilläggs-
lagen.

Genom lag den 21 november 1925 är stadgat, att till kyrkoherdar, komministrar samt ständiga adjunkter, vilkas bostad och huvudsakliga verksamhetsområde äro förlagda till sådana trakter inom Härnösands och Luleå stift, där vistelsen och verksamheten på grund av hårt klimat, outvecklade kommunikationer och allmän kulturell isolering måste antagas utöva en särskild påfrestning å den prästerlige tjänstinnehavaren, må utgå ett särskilt tillägg till lönen (ödebygdstillägg). Sådant tillägg må fastställas till ett belopp av högst 1,200 kronor årligen. Ödebygdstillägg gäldas på samma sätt och i enahanda ordning som lönen.

Det ankommer å Kungl. Maj:t att efter framställning av vederbörande domkapitel bestämma, vilka präster skola komma i åtnjutande av ödebygdstillägg. Tilläggens belopp hava hittills fastställts för olika prästerliga tjänst-

innehavare till respektive 800, 1,000 och 1,200 kronor allt efter graden av den påfrestning i förberörda hänseenden, tjänst innehavaren ansetts vara underkastad.

Till följd av den nedsättning i dyrtidstillägget, som skulle inträda vid ett bifall till förslaget om provisorisk tilläggs-lön, skulle de präster, vilka äro i åtnjutande av ödebygdstillägg, komma att — i den mån ödebygdstillägget icke ligger över det avlöningsmaximum, varpå dyrtidstillägg enligt det reducerade procenttalet skulle få beräknas — vidkännas en minskning i löneförmåner, utan att därför erhålla kompensation. Denna minskning angives i propositionen komma att uppgå till i allmänhet 18 procent av ödebygdstillägget, sålunda till respektive 144, 180 och 216 kronor. För att sätta Kungl. Maj:t i tillfälle att bereda ifrågavarande prästmän gottgörelse för denna minskning av deras avlöningsförmåner föreslås nu den ändring i lagen om ödebygdstillägg, att det där stadgade maximibeloppet för sådant tillägg höjes till 1,400 kronor.

Enligt de inom departementet verkställda beräkningarna skulle genomförandet av den föreslagna löneförhöjningen — jämte den ur kyrkofonden utgående löneförhöjningen för andra extraordinarie präster än ständiga adjunkter — föranleda en merkostnad av sammanlagt omkring 1,450,000 kronor. Av detta belopp hava omkring 390,500 kronor beräknats komma att gäldas av pastoraten inom den för deras bidragsskyldighet stadgade ramen, och återstående omkring 1,059,500 kronor skulle utgå av kyrkofonden, allt på sätt närmare framgår av nedan intagna tablå.

Den föreslagna löneförhöjningens finansiering.

	Totalbelopp	Av totalbeloppet bestridas av	
		pastoraten	kyrkofonden
	kr.	kr.	kr.
Kyrkoherdar och komministrar	1,370,000	385,000	985,000
Ständiga adjunkter	20,000	5,500	14,500
Övriga e. o. präster	40,000	—	40,000
Kontraktsprostar	20,000	—	20,000
Summa	1,450,000	390,500	1,059,500

Beträffande församlingarnas skyldighet att vidkännas utdebitering av avgifter för ändamålet framhåller departementschefen, att det ej ifrågasatts, att denna skyldighet skulle utvidgas utöver den därför redan satta gränsen av 6 öre för varje tiotal kronor av inkomstbeloppet inom pastoratet. Då största delen av pastoraten och däribland flertalet av de i ekonomiskt hänseende svagare pastoraten redan uppnått sagda gräns, vilket berättigar dem att för återstoden erhålla ersättning från kyrkofonden, är det, enligt vad departementschefen uttalar, endast ett mindretal pastorat — omkring en tredjedel av samtliga — och företrädesvis de bärkraftigaste, vilka skulle få vidkännas den av den nu föreslagna löneförhöjningen följande ökningen eller någon del därav.

I fråga om kyrkofondens bärkraft må hänvisas till följande tabell:

Fondens behållning enligt statskontorets boks slut		Årlig ökning (+) eller minskning (-)
Kr.		Kr.
1/1 1914	8,140,883	—
31/12 1914	8,698,739	+ 557,856
» 1915	9,583,814	+ 885,075
» 1916	12,019,876	+ 2,436,062
» 1917	16,950,397	+ 4,930,521
» 1918	21,094,825	+ 4,144,428
» 1919	28,609,004	+ 7,514,179
» 1920	30,573,384	+ 1,964,380
» 1921	25,691,851	— 4,881,533
» 1922	27,895,517	+ 2,203,666
30/6 1923	33,557,281	+ 5,661,764
» 1924	36,873,380	+ 3,316,099
» 1925	38,522,830	+ 1,649,450
» 1926	40,786,628	+ 2,263,798
» 1927	43,499,579	+ 2,712,951
» 1928	46,946,971	+ 3,447,392

Såsom av tabellen synes, uppgår fonden för närvarande till vid pass 47 millioner kronor. Under de fem senast tilländagångna budgetåren, 1923—1928, har fonden ökats med i medeltal omkring 2,675,000 kronor årligen.

Vid bedömning av kyrkofondens bärkraft är emellertid att märka, att fonden är avsedd att belastas med vissa andra utgiftsposter än dem, som föranledas av nu förevarande proposition. I anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 91 har sålunda innevarande års riksdag beslutat, att ordförande i ecklesiastik boställsnämnd skall erhålla fast arvode att utgå ur kyrkofonden; se riksdagens skrivelse nr 146. Det sammanlagda beloppet av dessa arvoden har beräknats komma att uppgå till 62,000 kronor om året. I proposition nr 179 till årets riksdag, som utskottet i sitt denna dag avgivna utlåtande nr 2 tillstyrker, föreslås ändringar i lagen den 9 december 1910 om emeritlöner för präster, euligt vilka förslag kyrkofonden skall belastas med ytterligare 515,000 kronor årligen. Den totala årliga merbelastningen av kyrkofonden utgör således 1,636,500 kronor. Nyssnämnda medeltal för fondens ökning överstiger denna utgiftssumma med mera än en million kronor.

I detta sammanhang får utskottet omnämna, att i en inom andra kammaren väckt motion, nr 279, varöver utskottet denna dag avgiver utlåtande nr 3, yrkats viss ändring i grunderna för bestridande av prästerskapets avlöning, vilken ändring skulle medföra minskning av kyrkofondens inkomster. I motiveringen till motionen uttalas, att avsikten med motionen vore att söka förhindra, att den ytterligare belastning, för vilken kyrkofonden bleve föremål vid realiserandet av planen att förbättra löneförmånerna för präster-

skapet, toges till intäkt för ett fastläsande av det nuvarande systemet för bestridande av prästerskapets avlöning. I sitt utlåtande avstyrker utskottet motionen under hänvisning till pågående utredning i ämnet.

Såsom den lämnade redogörelsen giver vid handen, avser förevarande förslag beredande åt det tjänstgörande ordinarie och extraordinarie prästerskapet i de territoriella församlingarna av provisorisk tilläggs-lön så avpassad, att tilläggs-lönen *dels* innefattar ersättning för den för närvarande utgående tillfälliga löneförbättringen, vilken därefter skall upphöra, *dels* giver kom-pensation för den minskning i avlöningsförmåner, som blir följden av att det procentuella dyrtidstillägget skall beräknas efter ett lägre procenttal än för närvarande, *dels ock* lämnar en löneförhöjning huvudsakligen åt prästerna i de lägre lönelägena. Emot den tillfälliga löneförbättringens utbytande mot mera stadigvarande avlöningsform och en reducering i samband där-med av dyrtidstilläggen har utskottet icke något att erinra. Vad angår den föreslagna löneförhöjningen, finner utskottet i likhet med departementschefen, att de av prästerskapet för närvarande åtnjutna avlöningsförmånerna i många fall måste anses otillräckliga och att detta särskilt gäller de lägst avlönade prästerna. Den löneförhöjning, som med hänsyn härtill föresla-gits för olika prästmän, har utskottet funnit väl avvägd. Vidkommande finansieringen av den föreslagna löneförhöjningen, har utskottet jämväl i denna del ansett sig kunna biträda förslaget. Kyrkofonden, som skall gälda huvudparten av löneförhöjningen, synes utskottet hava en så god ställning, att densamma bör kunna förväntas vara i stånd att bära såväl den mer-utgift förevarande proposition medför som ock de övriga utgiftsposter, vilka på sätt här ovan nämnts äro avsedda att påföras fonden. Och vad angår församlingarna, som skola bestrida en del av löneförhöjningen, är det, såsom departementschefen anför, allenast ett mindretal pastorat och företrädesvis de bärkraftigaste, vilka — inom 6-öresgränsen — skulle få vidkännas ökad utdebitering. Att låta kyrkofonden bära även denna del av löneförhöjnin-gen, vilket möjligen kunde synas ligga nära till hands, torde icke med nu-varande ordning för lönernas bestridande lämpligen kunna komma i fråga. Beträffande den i motionen II: 279 framförda betänkligheten, att kyrkofon-dens ytterligare belastande skulle tagas till intäkt för ett fastläsande av det nuvarande systemet för bestridande av prästerskapets löner, synes utskottet någon fara för ett dylikt fastläsande icke föreligga.

Utskottet.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas.
Stockholm den 17 maj 1929.

På sammansatta banko- och första lagutskottets vägnar:

J. W. SPENS.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: greve *Spens*, herrar *Gustafsson* i Stensholm, *Pettersson* i Olovs-
torp, *Berling*, *Larson* i Lerdala*) och *Klefbeck**);

från andra kammaren: herrar *Ryberg*, *Svedman*, *Lindley*, *Jonsson* i Risinge*) och *Grapenson*.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.